

Simone van der Vlugt

De amulet

δ

1

De menigte wacht, dicht opeengedrongen onder een helderblauwe winterlucht, op wat komen gaat.

De klokken van de Domkerk beieren.

Op een hoek van het Domplein hebben de rechter en de schepenen* plaatsgenomen in hun houten banken. De inwoners van Würzburg stoten elkaar aan. Mensen rekken hun halzen.

Iedereen wacht op de terechtstelling van de heks.

Kleine kinderen heeft ze opgegeten, hun bloed gedronken.

Waar ze zich vertoont wordt de melk zuur, mislukt de oogst en worden mens en dier ziek. De bewijzen zijn overstelpend en het lot van de heks is onontkoombaar. Op deze novemberdag van het jaar 1630 is het zover: Würzburg ontdoet zich van die duivelse vrouw door middel van de brandstapel, de enige manier om het kwaad met wortel en tak uit te roeien.

Het plein is afgezet met planken en de wacht staat onverbiddelijk tussen de rechters en het dringende volk.

In afwachting van de veroordeelde stampen de wachters met hun laarzen op de keien om hun voeten te warmen.

Het geratel van een kar over het ruwe plaveisel doet een gemurmel door de menigte golven. Opgewonden kijkt iedereen in de richting waar het geluid vandaan komt.

Op een krakende kar wordt de veroordeelde het plein opgereden. Een vrouw van middelbare leeftijd is het. Ze hangt wat voorover; bij iedere hobbel krimpt ze ineen van de pijn.

De menigte verstomt. Onbeweeglijk, doodstil, kijken de mensen toe hoe de rechter opstaat en het vonnis voorleest.

Met een scherpe knak breekt hij de rechtersstaf voor de ogen van de veroordeelde.

De toeschouwers gapen de vrouw aan met onverholten nieuwsgierigheid. Ze zien een wit, afgetobd gezicht dat half schuilgaat achter een bos klitterig haar. Geronnen bloed kleeft aan de slordige haarpieken. Ze heeft brandwonden in haar hals

* Voor een verklaring van vreemde woorden, p. 191 van dit boek.

en haar linkerarm hangt slap langs haar lichaam. Wezenloos kijkt de vrouw voor zich uit, alsof alles zich buiten haar om voltrekt. Ruw wordt ze van de kar getrokken en over de keien naar de brandstapel gesleurd. Het koor zet vrome psalmen in. De vrouw wordt op de stapel takkenbossen gezet en vastgebonden aan een paal. Machteloos hangend in de touwen staart ze naar haar voeten. Op verschillende plaatsen steekt men de takkenbossen aan. De vlammen vreten zich een weg door het kurkdroge hout. Als de eerste vlammentong de vrouw bereikt schiet hij omhoog langs haar in zwavel gedrenkte hemd. Spoedig brandt haar hele onderlichaam; het vuur grijpt om zich heen tot ze brandt als een fakkel.

In een vergeefse poging het geschreeuw van de vrouw te overstemmen zingt het koor steeds harder. Veel mensen slaan de ogen neer, hun lippen prevelen gebeden. Men blijft staan tot er niets dan wat verkoolde resten is overgebleven.

Langzaam verspreidt de menigte zich. De soldaten breken de houten banken van de rechter en de schepenen af en halen de omheining weg. In het midden van het Domplein blijft een troosteloze hoop verbrande takken achter.

Een windvlaag doet de as over het plein stuiven. De heks is dood. Het begint zachtjes te sneeuwen. Nina Bauer tilt haar mand van de keien en probeert niet te kijken naar de hoop as op het Domplein. Ze vraagt zich af wat haar bezielde om naar die verbranding te kijken. Ze kan er niet tegen, en toch wordt ze ernaartoe getrokken. De rituelen, het vuur, het gezang van het koor...

Nina onderdrukt een rilling. Iedere keer als ze de verbranding van een heks meemaakt, is het alsof ze zich iets moet herinneren, iets wat diep is weggestopt en tevergeefs naar boven probeert te komen. Ze heeft ook vaak van die beklemmende dromen.

Nina schudt haar hoofd en loopt door de Domstraat naar de bakkerij van haar oom en tante. Zoals altijd gaat ze via de achterdeur naar binnen. Ze treft alleen tante Hanna aan. Oom Thomas is in de bakkerij bezig.

Het is warm in de binnenhaard na de winterse kou. Er brandt

een flink vuur en de poes ligt te spinnen op een kruk. Uit de ketel boven het haardvuur stijgt de geur van kruiden, uien en wortels op. Tante Hanna loopt bedrijvig heen en weer.

Nina zet de mand met boodschappen op de grond en hapt in een appel. 'Er was een verbranding op het Domplein,' zegt ze. Tante Hanna gooit zwijgend een plens melk in de kom. 'Heb je eieren meegebracht?' vraagt ze alleen.

Nina knikt en haalt de eieren uit de mand.

'Waarom worden heksen eigenlijk verbránd?' wil ze weten.

'Waarom? Ja, nou ja,' zegt tante Hanna zenuwachtig. 'Gewoon, omdat het de beste manier is om de duivel te verdrijven.'

'Maar je kan iemand toch ook ophangen? Of verdrinken?'

'Nee, nee, dan ontsnapt Satan via je mond als je je laatste ademtocht uitblaast. Nee, vuur is de enige manier. Tenminste, dat zegt de pastoor altijd en hij kan het weten.' Tante Hanna breekt met trillende handen de eieren stuk. 'Ga je oom nou maar helpen in de bakkerij.' Ze drijft haar nichtje naar het voorhuis, waar oom Thomas zijn winkel en werkplaats heeft. 'Vooruit! Dat staat hier maar te kletsen over de duivel en vuur...

Weet je niets leukers?'

Nina loopt gehoorzaam naar voren. Oom Thomas haalt net een paar verse broden uit de oven. Gefascineerd kijkt Nina in het vuur. Ze brengt haar gezicht er zo dichtbij als ze durft, maar deinst algauw terug voor de hitte.

Oom Thomas heeft het niet druk. Hij veegt zijn handen af aan zijn schort en zet zijn slappe bakkersmuts op.

'Zo, heb je nog wat leukers te vertellen?' vraagt hij opgewekt.

'Ja, ik heb een heel gek verhaal gehoord over Herr Aschen,' knikt Nina.

'Berthold Aschen? Is dat niet die schoolmeester?' vraagt oom Thomas.

'Ja, en Herr Aschen is vreselijk verliefd op Hilda, de dochter van de notaris. Toevallig is dat de oudste zuster van een van zijn leerlingen,' vertelt Nina. 'Herr Aschen vroeg aan dat joch of hij een pluk haar van zijn zuster kon afknippen. Hij had namelijk gelezen dat je een liefdesdrank kon brouwen

en daar hoorde een pluk haar van je geliefde in. Maar dat meisje voelde er niets voor om haar haren af te knippen en die jongen kreeg het niet voor elkaar om het stiekem te doen. Dus toen dacht hij: goed, dan knip ik wel wat haar af van de hond. Dat deed hij en Herr Aschen maakte zijn liefdesdrankje. En de volgende dag kreeg hij niet het meisje maar alle honden uit Würzburg achter zich aan!

‘Waar heb je die onzin nou weer vandaan?’ vraagt oom Thomas lachend.

‘Ik hoorde het de visvrouw aan iemand vertellen.’ Nina lacht ook.

‘Maar ze zei dat het echt gebeurd was.’

‘Ik geloof er niets van.’ Oom Thomas grijnst. ‘Stel je voor, liefdesdrankjes! Dan zou Barbel Schaffner ook allang aan de man zijn! En die is zo lelijk dat iedere vent gillend op de vlucht slaat als ze haar neus om de hoek van de deur steekt.’

Nina trekt een medelijdend gezicht.

‘Ik vind Barbel zielig,’ zegt ze. ‘Het gaat niet goed met haar.’

‘O nee? Wat mankeert ze dan?’

‘Dat weet ik niet. Maar ze huult vaak,’ antwoordt Nina.

Oom Thomas kijkt zijn nichtje onderzoekend aan. Nina kan soms erg vreemde opmerkingen maken.

‘Wil je een krakeling?’ vraagt hij terloops.

Nina knikt. Ze zet haar tanden in de zoete koek, bindt haar schort voor en loopt naar het voorhuis.

Ze opent de luifel en stalt de broden uit. Oom Thomas loopt naar buiten en blaast op zijn hoorn, ten teken dat er vers brood is.

Die avond zit Nina bij het licht van het haardvuur op haar lei te tekenen. Het geluid van de klopper op de deur doet haar opschrikken.

‘Wie kan dat nou zijn?’ Tante Hanna legt haar naaiwerk opzij en loopt naar de gang.

‘Het is buurvrouw Kate,’ zegt Nina zonder op te kijken.

Ze hoort haar tante de voordeur openen en iemand begroeten.

Even later staat buurvrouw Kate in de binnenhaard.

‘Ik heb altijd al gezegd dat die vrouw niet deugt!’ zegt ze

opgewonden. ‘Van het begin af aan heb ik het gevoel gehad dat er iets vreemds was aan haar.’

‘Goeienavond, Kate,’ zegt oom Thomas.

De buurvrouw negeert hem. Ze wendt zich tot tante Hanna en begint weer opgewonden te praten.

‘Heb ik je niet verteld over die zwarte kat, die steeds op Jochem af sloop? Het arme kind was doodsbang voor dat beest. Ik vroeg me af waarom, maar op een dag zag ik het. Er kwam vuur uit zijn ogen! Doodeng. Ik heb het beest met de bezem geslagen en toen sloeg hij op de vlucht. De volgende dag zag ik Barbel Schaffner vol blauwe plekken uit haar huis komen.’

Kate knikt voldaan. ‘Verschillende mensen hebben haar ’s nachts zien vliegen. Nu ik erover nadenk besef ik dat ik dat ook een keer heb gezien. Ik liep langs Barbels huis en dacht: wat hoor ik toch. Een vreemd geruis was het. Er scheerde iets over mijn hoofd en hup, weg was het weer!’

‘Een vleermuis,’ stelt oom Thomas vast.

‘Nee Thomas, ik herken een vleermuis als ik er een zie en dit was beslist geen vleermuis! Het was Barbel Schaffner, op weg naar de heksensabbat, zo waar als ik hier sta,’ zegt vrouw Kate met grote stelligheid.

‘Weet je dat wel zeker?’ aarzelt tante Hanna.

‘Heel zeker! En ik zal ook niet aarzelen te getuigen als dat nodig blijkt te zijn. Ik zal de heren schepenen precies vertellen wat ik heb gezien,’ antwoordt buurvrouw Kate vastberaden.

‘In feite helemaal niets dus. Je hebt alleen iets gehóórd,’ concludeert oom Thomas.

Als een furie stelt Kate zich voor hem op.

‘Thomas Bauer, twijfel jij aan mijn woorden? Zou ik een dergelijk verhaal verzinnen? Ik ben een eerlijke, vrome vrouw en ik ken mijn plicht. Of moeten we soms dulden dat onze stad overgenomen wordt door dat duivelsgebroed?’

Strijdlustig kijkt vrouw Kate hem aan, de handen in de zij.

‘Nee, nee, natuurlijk niet,’ sust tante Hanna. Ze werpt een waarschuwende blik op haar echtgenoot.

‘Iedereen weet wat jouw woord waard is, Kate.’

Oom Thomas trekt veelbetekenend zijn wenkbrauwen op, maar dat ziet Kate gelukkig niet. Ze knikt vergenoegd.

‘Precies. En omdat jullie ook dicht bij Barbel Schaffner wonen, dacht ik: kom, ik ga eens vragen of...’

‘Wij hebben niets verdachts gezien of gehoord,’ valt oom Thomas haar in de rede. ‘Geen geruis, geen vervloekingen en geen hol gelach. Helemaal niets.’

Nina giechelt. Dat komt haar op een dodelijke blik van de buurvrouw te staan.

‘Nou ja, dat zal ook wel,’ zegt Kate veelbetekenend. ‘Wie blind wil blijven voor de listen van de duivel, zal nooit zien. Hanna, ik zal je op de hoogte houden van het proces.’

Mijn broer is wachter in de Feicheltoren, dus hij zal me wel kunnen vertellen hoe het zit.’

‘Ja graag, Kate. Dank je wel.’ Tante Hanna loopt met de vrouw mee naar de voordeur en laat haar uit. Als ze weer binnenkomt blijft er even een gespannen stilte hangen.

‘Onnozel gewauwel,’ snuift oom Thomas. ‘Geruis boven haar hoofd, wel ja!’

‘Dat moet je niet zeggen.’ Tante Hanna ziet wit om haar neus en haar stem beeft. ‘De mensen zouden nog kunnen denken dat je de kant van Barbel Schaffner kiest.’

‘Dat doe ik ook,’ antwoordt oom Thomas. ‘Een kletspraatje wordt al als bewijs gezien. Als jij getuigt dat Kate mij met het Boze Oog aankeek, zit ze dezelfde dag nog in de Feicheltoren.’

Tante Hanna neemt haar naaiwerk op. Haar handen beven en ze prikt twee keer in haar vinger. Zuigend op het wondje fluistert ze: ‘Dat is waar. Wat is er toch aan de hand met de mensen?’

Plotseling kijkt ze naar Nina en roept verschrikt: ‘En dat kind zit dat maar allemaal aan te horen! Nina, het is bedtijd.’

Nina verroert zich niet. Ernstig kijkt ze naar haar oom en tante en vraagt: ‘Waarom is buurvrouw Kate bang voor mij?’

Oom Thomas en tante Hanna kijken haar verbaasd aan.

‘Kate is helemaal niet bang voor jou. Hoe kom je daarbij?’ vraagt tante Hanna.

‘Ze is bang voor mij,’ houdt Nina vol. ‘Laatst vroeg ik haar of ze nog last van haar maag had en toen keek ze zó raar!’

‘Hoe wist jij dat buurvrouw Kate het aan haar maag heeft?’ vraagt oom Thomas. ‘Heeft ze je dat verteld?’

‘Nee, ik heb het gezien!’ zegt Nina.

Ze buigt zich over haar lei en tekent verder. Over haar hoofd heen ontmoeten de ogen van haar oom en tante elkaar, maar ze zeggen niets. Het blijft lang stil in de binnenhaard.

Nina kijkt naar haar tante, die weer over haar naaldwerk gebogen zit en weigert op te kijken. Ze weet dat ze beter kan zwijgen over wat ze soms zomaar ziet of weet, maar af en toe praat ze haar mond voorbij. Ze geeuwt en slaat verschrikt haar hand voor haar mond om de duivel niet de gelegenheid te geven naar binnen te glippen. ‘Ik ga naar bed,’ zegt ze.

Nina geeft haar oom en tante een nachtzoen en kleedt zich uit in de bedstee in de hoek van het vertrek.

Als ze de luiken dichtklapt is het volslagen donker, maar het tocht in ieder geval niet.

Nina leunt tegen het kussen. Ze kan nét niet liggen in de bedstee, en dat is ook de bedoeling. Als je ligt stroomt het bloed naar je hoofd en daar kun je aan doodgaan.

Ze trekt de dekens op tot haar kin en laat haar ogen wennen aan het duister. Voorzichtig duwt ze de deur een stukje open, want ze vindt het nu toch wel eng in het donker.

Zou vrouw Kate echt een heks hebben zien vliegen?

Dat moet griezelig zijn.

Nina slaat een kruis en probeert aan iets anders te denken.

Die nacht droomt ze dat ze naar de heksensabbat vliegt.

Ze smeert haar armen en benen in met een toverzalf en suist met wapperende haren over heuvels en bossen. In de verte doemt een berg op waar een hoog vuur de hemel verlicht.

Mannen, vrouwen en kinderen dansen eromheen, gillend van pret.

Een eindje buiten de kring staat de duivel in de gedaante van een jongeman met een bokkekop. Als hij Nina ziet wenkt hij haar met een lange nagel. Nina wil vluchten, maar ze kan zich niet

bewegen. De lange zwarte gestalte van de duivel komt steeds dichterbij. Zijn grijnzende tronie buigt zich over haar heen om haar te kussen. Nina deinst achteruit, maar een kring van krijsende heksen duwt haar terug.

Met een hese kreet schrikt ze wakker. Ze zit rechtop in de bedstee, haar nachthemd nat van het zweet. Ze gooit de dekens van zich af, duwt de luiken open en zwaait haar benen over de rand. De kou trekt langs haar benen omhoog en maakt haar goed wakker. Ze zou wel een kaars willen aansteken, maar kaarsen kosten geld, zoals tante Hanna haar steeds voorhoudt. Dus blijft ze geruime tijd op de rand van de bedstee zitten tot haar hart weer rustig klopt.

Ik ben een heks, denkt ze opeens. Geen normaal mens droomt zo vaak hetzelfde als ik doe. Heb ik wel gedroomd?

Ben ik niet écht op de heksensabbat geweest?

Ze voelt aan haar armen en benen, maar er is geen spoor van zalf te ontdekken; hoogstens kippenvel van de kou.

Met één voet zoekt ze het opstapbankje voor de bedstee en dan staat ze op de koude plavuizen. De bedstee van haar oom en tante staat half open, zodat ze het smeulende vuur in de gaten kunnen houden.

Nina voelt aan de beddenpan. Die is al ijskoud. Ze zucht en klimt weer in de bedstee. Snel trekt ze de dekens omhoog. Ze knijpt haar ogen dicht, maar de slaap laat nog lang op zich wachten.

Als Nina wakker wordt staat ze op en opent het luik voor het venster op een kier. De kou dringt meteen naar binnen. Ze huivert in haar hemd. In de deftige patriciërshuizen hebben ze glas voor het venster, maar zij moeten het met houten luiken doen.

Nina tuurt naar buiten en ziet een dik pak sneeuw in de hof liggen. Op de heksensabbat was geen sprake van sneeuw.

Dus toch een droom...

Snel trekt ze haar onderzieltje over haar hemd en rijgt het dicht. Ze trekt haar rok aan en zet haar mutsje op.

Tante Hanna staat voor de haard, de blaasbalg in haar hand.